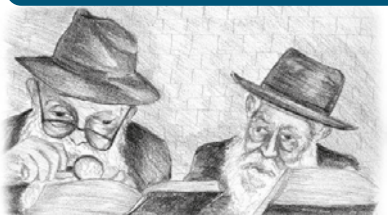
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת תרומה ■ ה' אדר א' תשפ"ד ■ 14.02.2024 ■ גליון מס' 773

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בכפי עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

מבית ומחוץ תצפנו
פעילותו של האדם היא בשלושה תחומים: המחשבה, הדיבור והמעשה...
המשך בעמ' 2

שו"ת חורף
בעניין פורים קטן (גדול)
אחלוק עם קוראי עלון 'בסוד שיח' היקרים, חידוש גדול ונפלא של רבינו...
המשך בעמ' 3

מקור הברית התיכון
השבת פרשת תרומה אנו קוראים בתורה על בניית הארון, השולחן...
המשך בעמ' 5

מעשה המנורה
לאחר שהתאחדו ישראל כולם, וקבלו את התורה במעמד הר סיני...
המשך בעמ' 6

סיפור לשבת
תרומה מדהימה של האדמו"ר
מרן ה'בית ישראל' מגור ומרן ה'אמרי חיים' מויזניץ השתתפו בכינוס חירום...
המשך בעמ' 7

שביבים
- משנכנס אדר 'ראשון' מרבים בשמחה
- הרה"ק ה'בית ישראל' מגור זי"ע
- למה השחירו פניך?
- סגולתה של תפילה בציבור
- בזכות התקלה...

המשך בעמ' 9

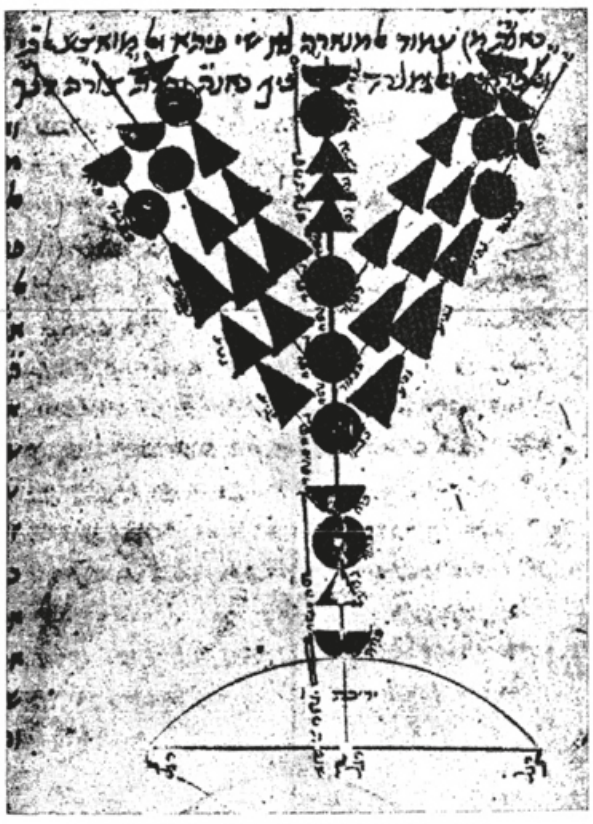
מנורת הזהב בבית המקדש

/ הרב יוסף גערליצקי - רב מרכז תל אביב
ושליח הרבי מליובאוויטש לתל אביב-יפו

בפרשתנו (כ"ה, ל"א - ל"ב) מצווה הקב"ה את משה: "ועשית מנורת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה", "וששה קנים יוצאים מצידיה". מפרש על כך רש"י "לכאן ולכאן באלכסון נמשכין ועולין עד כנגד גובהה של מנורה". כלומר, על-פי פשוטן של הדברים, קני המנורה היו בקווים ישרים אלכסוניים, ולא עגולים כפי שרבים נוטים לצייר את המנורה.

ואכן, כך בדיוק צייר הרמב"ם את המנורה בגוף כתב-ידו כמפורסם, כאשר ששת הקנים הינם ישרים ואלכסוניים. היו שרצו לפרש בדוחק שהרמב"ם לא התכוון לצייר את צורת הקנים עצמם, אלא רק לתאר את גודל המנורה ואת "כפתוריה ופרחיה" וקל היה לו יותר לשרטט קוים ישרים. אך האמת היא שרבי אברהם בן הרמב"ם, כותב מפורשות על ציור זה "הקנים כמו ענפים, נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר, כמו שצייר אותה אבא מרי ז"ל, לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו!"

לפנינו אם-כן קביעה נחרצת של ענקי הדורות היהודיים, רש"י - רבן של ישראל, והנשר הגדול הרמב"ם, עליו נאמר "ממשה עד משה לא קם כמשה", שקני המנורה היו ישרים. מדוע אפוא רבים במסורת היהודית לאורך מאות שנים ציירו את המנורה כבעלת קנים עגולים?

צילום ציור המנורה שבגוף כתב יד קודש הרמב"ם

התשובה המצערת לתמיהה זו ידועה אף היא: ישנו מונומנט מהמפורסמים בעולם, הנקרא "שער טיטוס", שהוקם ברומא לאחר חורבן בית-המקדש השני, לרגל "הניצחון על היהודים" - החרבת ירושלים, הרג אכזרי של מיליוני יהודים והגליית שארית הפליטה. על שער זה ישנו תבליט שבו מופיע תיאור של היהודים הגולים, כשבויים מושפלים, עם כלי המקדש שנלקחו כשלל, ובמרכזם מה שנראה כמנורת הזהב, בעלת קנים עגולים.

מאחר ואנדרטה זו מפורסמת בעולם כולו כמעט אלפיים שנה, היא היוותה את מקור המידע המרכזי לגבי מראה המנורה, וממנה הועתקה לתבליטים נוספים, ציורים בבתי כנסת ובאנדרטאות ועוד. יתירה מכך, ברומא העתיקה, גם עשרות ומאות שנים אחרי החורבן, כאשר היו רוצים להשפיל יהודים ולצער אותם, היו מובילים אותם בשלשלאות לאותו

"שער טיטוס", ומראים להם את השפלתם (ואכן, במשך מאות שנים אחר כך, עד הדורות האחרונים ממש, הקפידו יהודי רומא שלא ללכת ליד שער זה, המסמל את השפלת עם ישראל).

ברור ומובן, שאין ללמוד מתבליט כלשהו, עתיק ככל שיהיה, קביעת עובדה העומדת בסתירה גמורה למסורת התורה, ואף בסתירה לפשוטו של לשון הכתוב "קני מנורה" - קנים מלשון קני סוף, הגדלים תמיד בקו ישר.

וכבר ידועות תמיהות רבות שהעלו לאורך השנים לגבי המנורה הנראית באותו תבליט, אם אכן באה לתאר את מנורת הזהב של בית המקדש - ביניהן העובדה שבתחתית אותה מנורה ישנו בסיס מדורג המונח על הקרקע ללא רגליים, ובגמרא (מנחות כ"ח, ב') מפורש שהיו למנורה רגליים; כמו כן, על אותו בסיס מצוירות דמויות של 'דרקונים' ובעלי-חיים מפלצתיים הלקוחים מהמיתולוגיות של אומות העולם וקשורים לעבודת אלילים (!), וכי יתכן שבתוך המקום הקדוש ביותר לעם ישראל, על גבי "המנורה הטהורה" יהיו ציורים טמאים של עבודה-זרה?!

מה היא בדיוק אותה מנורה המצוירת על שער טיטוס? שערי תירוצים לא ננעלו, וכבר נכתב על כך רבות, ואין כאן המקום לכך. אך דבר אחד צריך להיות ברור: יהודי הגאה בתורתו ובמורשתו, בוחר לקבוע את פירוש פסוקי התורה ואת ההיסטוריה היהודית - דווקא לפי המסורת המקובלת בידינו על-ידי גדולי הדורות היהודיים ותורתם, ולא על-פי תיעוד של נכרים, מחריבי בית-המקדש, שכל מטרתם וחפצם היה להשפיל את עם ישראל, ולהכחיד את תורת ומסורת ישראל.

על כן, כאשר נלמד את ילדינו על מנורת הזהב של בית-המקדש, כאשר ניצור דגם של המנורה או נצייר אותה על סמלים ומטבעות וכד' - עלינו להקפיד לציירה כפי שהמסורת היהודית קובעת, וכפי פשוטו של מקרא - בעלת קנים אלכסוניים ישרים. זהו ה"גאון יעקב" המינימלי הנדרש מכל אחד מאיתנו.

ויהי-רצון שבקרוב ממש נזכה לבניין בית-המקדש השלישי ולהתגלות משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה, ואז נראה כולנו בעינינו את מנורת הזהב הטהורה, שהרי "מעשי ידי משה נצחיים הם", ושמחת עולם על ראשנו.

מבית ומחוץ תצפנו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

פעילותו של האדם היא בשלושה תחומים: המחשבה, הדיבור והמעשה - על שלושת התחומים הללו כתבה התורה [דברים ל יד]: "בפיך (דיבור) ובלבבך (מחשבה) לעשותו (מעשה)", והאדם השלם הוא מי ששלמותו היא בכל שלושת התחומים הללו. ולכן הביטוי: "פיו ולבו שווים" אינו ממצה עדיין את הדרישה הזו, כי הוא מתייחס לתחומי הדיבור והמחשבה בלבד, מה שאין כן הביטוי: "תוכו כברו" הוא כולל את כל חלקי פעילות האדם, מפנימיותו (תוכו) עד התנהגותו המעשית החיצונית (ברו). ובביטוי הזה השתמשו חז"ל בדרשתם את הכתוב: "מבית ומחוץ תצפנו", שלמדו מכאן [יומא עב ב]: "כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם". מדבריהם משמע שלהיות תלמיד חכם לא מספיק שהאדם יהיה לומד ויודע את התורה, אלא הוא צריך נוסף לכך גם שתוכו (העולם הפנימי שלו) יהיה כברו (כהתנהגות החיצונית שלו), ובלא זאת עם כל הידע שלו הוא אינו תלמיד חכם.

הרמב"ם בהל' תלמוד תורה [פ"ד ה"א] כותב: "אין מלמדין תורה אלא לתלמיד הגון נאה במעשיו או לתם, אבל אם היה הולך בדרך לא טובה מחזירין אותו למוטב ומנהיגין אותו בדרך ישרה ובודקין אותו ואחר כך מכניסין אותו לבית המדרש ומלמדין אותו. אמרו חכמים כל השונה לתלמיד שאינו הגון כאילו זרק אבן למרקוליס". האם המקרה של הרמב"ם דומה להנהגתו של רבן גמליאל כמו שמסופר במסכת ברכות [כח א] שבאותו היום שהדיחו את רבן גמליאל מנשיאותו "סילקוהו לשומר הפתח וניתנה להם רשות לתלמידים להיכנס, שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר: כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש". אבל כשנדייק בדברי הרמב"ם נראה שהמקרה של רבן גמליאל ושל הרמב"ם אינם דומים, התלמיד שלפי הרמב"ם אין מכניסים לבית המדרש אינו אותו תלמיד שאליו התייחס רבן גמליאל.

וההסבר הוא כך: בעניין "תוכו" ו"ברו" יש להבחין בכמה אפשרויות: אחת מהאפשרויות ששניהם, תוכו וברו, שווים, או לחיוב ואז התלמיד הוא צדיק גמור. או שניהם לשלילה ואז התלמיד הוא רשע גמור. ויש אפשרויות נוספות שאין תוכו וברו של התלמיד שווים וכאן יש שתי אפשרויות: האחת שהחיצוניות של התלמיד היא שלילית אך הפנימיות שלו היא חיובית, וזה מי שברו (השלילי) אינו כתוכו (החיובי). והשני הוא להיפך שהפנימיות שלו פגומה אך ההתנהגות החיצונית שלו היא כראוי, והוא מי שאין תוכו (השלילי) כברו (החיובי). והנה על שלוש מתוך ארבע האפשרויות הללו אין מחלוקת לגבי כניסתם לבית המדרש. מי שהוא צדיק גמור, מעולם לא היתה בעיה להכניסו לבית המדרש. כמו כן אין מחלוקת שלא להכניס לבית המדרש רשע גמור, שהוא שלילי גם בתוכו וגם בברו, שעליו נאמר [תהלים נ טז]: "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך", וזאת מפני מה שנאמר [הושע יד י]: "ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם". ואילו לגבי המקרים הבאים שאין שיוון בין הפנימיות לחיצוניות של התלמיד, כאן יש להבחין מהו הצד החיובי ומהו הצד השלילי שבתלמיד. לפי ההבחנה הזו פסק הרמב"ם שאין מכניסים לבית המדרש, רק מי שההתנהגות החיצונית שלו היא שלילית, למרות שתוכו הוא ראוי, אותו אין מכניסים לבית המדרש אלא רק אחר ש"מחזירין אותו למוטב ומנהיגים אותו בדרך ישרה ובודקים אותו ואחר כך מכניסים

אותו לבית המדרש ומלמדים אותו", ועל המקרה הזה לא נחלקו רבן גמליאל וחכמים, כיון שהתלמיד אינו נוהג כשורה אסור לו ללמוד תורה, כולם סוברים שבמקרה הזה אין מכניסים אותו לבית המדרש. על מה נחלקו רבן גמליאל וחכמים? על "תלמיד הגון במעשיו", שהתנהגותו החיצונית היא טובה, אלא "שאין תוכו (השלילי) כברו (החיובי)", שעולמו הפנימי הוא פגום ושלילי, שכאן החמיר רבן גמליאל ולא אפשר לתלמיד כזה להיכנס לבית המדרש, מפני שהוא חושש שכל עוד עולמו הפנימי שלילי יש חשש שאם תלמיד כזה גם ילמד תורה ואפילו יצליח בלימודו, הוא ייהפך למה שאמרו חז"ל: "כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם". וגם הוא בכלל "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חקי ותישא בריתי עלי פיך". ואילו לפי חכמים כיוון שהתנהגותו החיצונית של התלמיד הזה היא טובה, יש לסמוך שבהשפעה הרוחנית של לימוד התורה תפעל סגולת התורה על פנימיותו לטובה ותהפוך גם את העולם הפנימי השלילי שלו לטובה. וכשיטת חכמים סובר גם הרמב"ם, במה שכתב "או תם" כמו שפירש ה"כסף משנה": ש"הוא תלמיד שאין ברור לנו אם הוא טוב או לאו", וקישר זאת לדעת חכמים שסילקו בגלל תלמיד זה את שומר הפתח, כדי לאפשר גם לו את הסיכוי להתעלות בתורה.

שו"ת חורף
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

בעניין פורים קטן (גדול)

אחלוק עם קוראי עלון 'בסוד שיח' היקרים, חידוש גדול ונפלא של רבינו החתם סופר, אשר לפיו בשנה מעוברת שיש 'פורים קטן' (באדר א') ויש גם 'פורים גדול' (באדר ב') הפורים הקטן הוא בעצם הפורים הגדול, ואילו הפורים הגדול הוא הפורים הקטן, לקיים מה שנאמר 'ונהפוך הוא'.

ופשר דבר הוא בהקדם המחלוקת המשולשת שיש בראשונים בנידון ההנהגה המעשית בימי י"ד וט"ו אדר א' - פורים קטן.

שלוש שיטות בראשונים בעניין י"ד וט"ו אדר א'

דעת הרא"ש[א] היא שימים אלו הרי הם ימים רגילים לכל דבר ועניין ואף בהספד ותענית מותרים הם, אך בתוספות במסכת מגילה[ב] יש עוד שתי דעות בעניין ימים אלו, יש אומרים שימים אלו אסורים בהספד ותענית אך אין צורך לנהוג בהם משתה ושמחה, אך יש גם שיטה הנוקטת שימים אלו הם ימים מצוינים לא רק ב'שב ואל תעשה' של הספד ותענית, אלא גם ב'קום ועשה' של משתה ושמחה.

והנה בשולחן ערוך וברמ"א מובאים כל דעות אלו.

השולחן ערוך כתב וזה לשונו[ג]:

'יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם, ואין אומרים מזמור יענך ה' ביום צרה, ואסור בהספד ותענית; אבל שאר דברים אין נוהגים בהם; ויש אומרים דאף בהספד ותענית מותרים'.

הרי שהשולחן ערוך הביא את השיטה הממוצעת שימים אלו אסורים בהספד ותענית הא ותו לא, אך הביא גם את שיטת הרא"ש שאין שום מיוחדות בימים אלו, ומותרים הם אף בהספד ותענית.

אך הרמ"א הביא גם את השיטה השלישית:

'יש אומרים שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון'.

והנה להלכה אנו נוקטים כשיטה הממוצעת[ד] שימים אלו אסורים בהספד ותענית (וממילא לא אומרים בהם 'תחנון') אך לא מעבר לכך, ויש מחמירים להרבות בי"ד אדר א' בשמחה ומשתה כמבואר בהמשך דברי הרמ"א ובמשנה ברורה[ה].

השיטה הממוצעת מה ביאורה?

והנה יש לבאר פשרה של שיטה ממוצעת זו, שהנה כאשר הרא"ש מבאר את שיטתו מדוע ימים אלו הם ימים רגילים אף לעניין הספד ותענית הוא מסביר וכותב שבעצם אדר א' אינו נחשב אדר, והרי הוא כחודש שבט, וממילא אין שום משמעות לתאריכים י"ד וט"ו של אדר א' ואם כן מובן מדוע אין שום דבר מיוחד בימים אלו והרי אלו ימים רגילים שמותרים גם בהספד ותענית.

וגם את השיטה הנוקטת שיש לנהוג בימים אלו משתה ושמחה, גם ניתן להבין בקלות שמאחר והחודש הוא חודש אדר והתאריך הוא י"ד (וט"ו) אדר הרי שנהי שלעניין קריאת המגילה נפסק להלכה כדעת רבן שמעון בן גמליאל במסכת מגילה שיש לקרוא את המגילה באדר ב' כדי לסמוך גאולה לגאולה, מכל מקום שאר דינים של משתה ושמחה יש לנהוג גם באדר א', שהרי סוף סוף זה התאריך - י"ד אדר (ולא סברה שיטה זו כרא"ש שאדר א' הרי זה כחודש שבט[ו]).

אך שיטה ממוצעת זו שמצד אחד לא רואים ימים אלו כיום חול רגיל, אך מצד שני אין חיוב של משתה ושמחה, ורק מהספד ותענית יש להימנע - **מהו ביאורה של שיטה זו שלכאורה פוסחת על שני הסעיפים?**

אך על פי דברי החתם סופר תתבאר שיטה זו באור יקרות.

קביעת פורים כיום שמחה הוא חיוב מהתורה

הנה רבינו החתם סופר מחדש[ז] חידוש גדול שעצם החובה לקבוע את היום שבו נעשו בו ניסים לישראל כיום מצוין ושונה משאר הימים - היא חובה דאורייתא!

שהרי הגמרא אומרת[ח] קל וחומר 'מעבדות לחרות אמרינן שירה, ממיתה לחיים לא כל שכן'? וקול וחומר דאורייתא הוא.

ולכן עצם החובה לקבוע את יום פורים (וחנוכה) כיום שמחה הוא חובה מהתורה, אלא שבשביל דין תורה מספיק לקבוע ביום זה שמחה כל דהוא, לאסור הספד ותענית, וחכמים הם אלו שבאו ויצקו תוכן נוסף ליום זה כמקרא מגילה ושאר מצוות היום.

אמור מעתה: המסגרת של יום הפורים היא מהתורה, אך התוכן הוא מדרבנן (מדברי קבלה).

קושיית החתם סופר על הרדב"ז והחכם צבי

והנה החתם סופר מקשה[ט], הנה בגמרא במסכת מגילה[י] מבואר שנחלקו התנאים מתי לקרוא את המגילה בשנה מעוברת, באדר א' או באדר ב', ודעת התנא הסובר שיש לקרותה באדר א' הוא משום 'אין מעבירין על המצוות', ואילו דעת התנא הסובר שיש לקרותה באדר ב' הוא משום 'מסמך גאולה לגאולה עדיף' (לסמוך גאולת אחשוורוש לגאולת מצרים).

ומצינו לכמה פוסקים הנוקטים שמעלת 'זריזין מקדימים למצוות' ומעלת 'אין מעבירים על המצוות' קודמות למעלה 'מצווה מן המובחר', כן נקטו הרדב"ז[יא] והחכם צבי[יב] באשר לשאלות 'בית האסורים' אודות יהודי שהיה חבוש בבית האסורים והתיר לו שר בית הסוהר לצאת מבית האסורים יום אחד בשנה כדי להתפלל במניין, והתחבט באיזה יום לבחור, האם ביום כיפור או בפורים משום מקרא מגילה ופרסומי ניסא, ונקט הרדב"ז שיש לו לצאת לנצל את ההזדמנות מידיית ולצאת מחר בבוקר כי מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה.

וקשה לשיטתם איך הם יפרנסו גמרא זו בה רואים שעשיית מצווה המובחר גוברת על מעלת 'אין מעבירים על המצוות', שהרי אנו פוסקים להלכה שקוראים את המגילה באדר ב'!?[יג]

ועתה יתבאר כפתור ופרח

אך כעת יתבאר הכול.

בשנה מעוברת אנו נתקלים תחילה באדר א' ואין אנו רשאים להעביר על המצוות, ולכן חייבם אנו לציין את יום הפורים כבר באדר א', אלא שבשביל דין תורה די בזה שלא נקיים הספד ותענית ביום זה, ובזה אנו יוצאים ידי חובה דאורייתא בקביעת יום שמחה להודות לה' על הניסים הגדולים.

אך חכמים בבואם לקבוע תוכן וצורה למסגרת של יום הפורים, קבעו מלכתחילה שיהיה זה באדר ב' כדי לסמוך גאולה לגאולה, ולא יהיה בזה מעביר על המצוות, כי מלכתחילה נתקן שכך זמנו - באדר ב'.

ומעתה מובן שאכן אין אנו מעבירים על המצוות, ומובנת השיטה הממוצעת בראשונים שבפורים קטן אין דין שמחה ומשתה אך יש דין לא להספיד ולא להתענות, כי כך הוא דין תורה של פורים - זכר כל דהוא, והשמחה והמשתה הוא מדרבנן והם קבעוהו מלכתחילה רק באדר ב'[יד].

נמצא מעתה שבשנה מעוברת, י"ד וט"ו באדר א' הוא הקיום של פורים מהתורה, וביו"ד וט"ו של אדר ב' אנו מקיימים את דיני חכמים שבפורים.

השוואה ל'קידושא רבא' בשבת קודש

והנה הקידוש של שבת קודש בבוקר נקרא 'קידושא רבא' (הקידוש הגדול) ומסביר המשנה ברורה[טו] שזה בלשון 'סגי נהור' כי באמת הקידוש החשוב הוא בלילה שהוא מדאורייתא, ובשבת קודש בבוקר הקידוש הוא רק מדרבנן, ובאמת הוא 'קידושא זוטא' ורק בלשון סגי נהור נקרא 'קידושא רבא'.

ומקידוש לפורים: על פי החתם סופר בשנה מעוברת, י"ד וט"ו באדר א' הם ימי הפורים הגדול, כי קיומם הוא מדאורייתא, וימי הפורים באדר ב', הם הפורים הקטן!

ואם תשאל אם כן מדוע י"ד וט"ו אדר א' נקראים בשם 'פורים קטן'? ייתכן שזה משום 'ונהפוך הוא'...(ועיין בהערה[טז]).

פורים קטן גאולו שמח לכו בית ישראל!

התודה והברכה לרב אלקנה ליאור שליט"א ממנו שמעתי מהלך זה, במסגרת דרשה שמסר בשבת קודם פורים קטן תשע"ט בבית כנסת 'קהילת בני הישיבות' רעננה.

א - רא"ש על מסכת מגילה פרק א' סימן ז'.
ב - דף ו' עמוד ב' ד"ה 'ורבי אליעזר ברבי יוסי'.
ג - אורח חיים סימן תרצ"ז.
ד - סתם ויש בשו"ע הלכה כסתם, והרמ"א גם כתב שהמנהג כסברא הראשונה בשו"ע.
ה - שם ס"ק ה' (הס"ק האחרון בספר המשנה ברורה).
ו - ויש להשוות מחלוקת זו למח' השו"ע והרמ"א באו"ח סימן תקס"ח סעיף ז' לעניין קביעת יום התענית של יארצייט (יום השנה לפטירה) האם באדר ב' (לדעת השו"ע) או באדר א' (לדעת הרמ"א) ויסוד המחלוקות לכאורה אחד הוא האם חודש אדר א' הוא רק 'תוספת' ואדר ב' הוא האדר האמיתי, או להיפך, וע"ע בלבוש סימן תרפ"ה סעיף א' ואכמ"ל.
ז - שו"ת חתם סופר אורח חיים סימן ר"ח.
ח - מגילה י"ד ע"א.
ט - שם, וכן בהגהות חתם סופר למסכת מגילה דף ו' עמוד ב' (מובא בהגהות וחידושים בסוף המסכת).
י - דף ו' עמוד ב'.
יא - שו"ת רדב"ז חלק ד' סימן י"ג.
יב - שו"ת חכם צבי סימן ק"ו.
יג - ויש לפלפל הרבה בשאלה זו ולחלק בין מצווה אחת גופא לשתי מצוות שונות, ואכמ"ל.
יד - והנה הרמ"א בסימן תרצ"ז כאשר הוא מביא את השיטה השלישית שיש חיוב שמחה ומשתה בפורים קטן הוא כותב זאת רק לגבי י"ד אדר ולא לגבי ט"ו אדר וכן פסק המשנה ברורה שם ס"ק ד' (ואף בני בכרכים ירבו בשמחה בי"ד) וצ"ע להיכן נעלם ט"ו אדר א' לשיטה זו, אך לאמור יש לומר שמדין תורה אין צריך לחלק את פורים לב' ימים, וכל חלוקה זו אינה אלא מדרבנן, ומכילא בבואנו לציין את פורים קטן מדאורייתא בחודש אדר א' כדי לא להעביר על המצוות די לנו לציין רק בי"ד, אלא שדעה זו סברה שיש גם להרבות בשמחה ולא רק שלא להספיד ולא להתענות ודו"ק.
טו - סימן רפ"ט ס"ק ג'.
טז - והאמת תורה דרכה שאין ה'קטן' ו'גדול' נקבעו לפי דרגת החשיבות אלא לפי כמות התוכן והמצוות, ומאחר וקיום מצוות הפורים הם באדר ב' ממילא י"ד וט"ו באדר א' נקראו בשם 'פורים קטן'.

ואמרה יפה קראתי בלוח 'דבר בעתו' שהרי יום כפורים הוא כ-פורים, וכשם שיש פורים קטן כך גם יש יום כיפור קטן בכל ערב ראש חודש.

מקור הבריח התיכון

/ הרב יהושע בן-מאיר שליט"א

השבת פרשת תרומה אנו קוראים בתורה על בניית הארון, השולחן והמנורה, ועל בניית המשכן. המשכן נבנה מקרשים. בכל אחת מצלעות המשכן [פרט לחזית המזרחית בה היה פתח המשכן, ולכן היה בו רק 'מסך'] היו קרשים. התורה מצווה לעשות לכל צלע 'חמשה בריחם', לחזק את המשכן. ומפרש"י [כו, כו] - "אלו חמשה שלשה הן, אלא שהבריח העליון והתחתון עשוי משתי חתיכות, זה מבריח עד חצי הכותל וזה מבריח עד חצי הכותל, זה נכנס בטבעת מצד זה וזה נכנס בטבעת מצד זה, עד שמגיעין זה לזה, נמצאו שעליון ותחתון שנים שהן ארבע, אבל האמצעי ארכו כנגד כל הכותל ומבריח מקצה הכותל ועד קצהו, שנאמר (פסוק כח) והבריח התיכון וגו' מבריח מן הקצה אל הקצה". וכך הוא גם בברייתא 'מלאכת המשכן'. אמנם הגמ' בשבת [צח, ב] "והבריח התיכן בתוך הקרשים. תנא: בנס היה עומד". וביארו התוס' "אומר ר"י דהכא דקאמר שבריח התיכון היה מסבב ג' רוחות פליגא אברייתא דמלאכת המשכן". אם כן, נחלקו התנאים אם הבריח התיכון היה מבריח רק צלע אחת, כלומר בדרום ובצפון היה אורכו 03 אמה, כ-51 מטר. או שהיה סובב בתוך הקרשים ומקיף את כל המשכן, ולפי זה היה אורכו 07 אמה - כ- 53 מטר.

רש"י [כו, טו; וראה גם ה, ה] כבר מעלה את השאלה מאיפה מצאו במדבר קרשים בגובה עשר אמות [כ- 5 מטר]. הוא מפרש ע"פ המדרש תנחומא: "ועשית את הקרשים - היה לו לומר ועשית קרשים, כמה שנאמר בכל דבר ודבר, ומהו הקרשים, מאותן העומדין ומיוחדין לכך. יעקב אבינו צפה ברוח הקדש ונטע ארזים במצרים, וכשמת צוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים, אמר להם, שעתיד הקדוש ברוך הוא לצוות אתכם לעשות משכן במדבר מעצי שטים, ראו שיהיו מזומנים בידכם. הוא שיסד הבבלי בפיוט שלו טס מטע מזורזים קורות בתינו ארזים, שנזדרזו להיות מוכנים בידם מקודם לכן". כמובן, גם לגבי הבריח התיכון עולה השאלה מאיפה השיגו קרש כ"כ ארוך. המדרש [בראשית רבה (וילנא) פרשת ויגש פרשה צד סימן ד] מפרש: "ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע, להיכן הלך אמר רב נחמן שהלך לקוץ ארזים שנטע אברהם זקינו בבאר שבע, היך מד"א [בראשית כא, לג] "וַיִּטַּע אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע". יעקב אבינו בירידתו למצרים קצץ את האשל אשר נטע אברהם, וציווה לבניו לקחתו עימם בצאתם ממצרים. וזה היה הבריח התיכון. בעל התוס' [כה, ה] כתבו: "ועוד איתא במדרש שהבריח התיכון היה ממקלו של יעקב כד"א [בראשית לב, יא] "כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה", והביאו למצרים וכשיצאו העלוהו עמו".

שמעתי פעם מהרב משה צבי נרי' זצ"ל [כמדומני בשם מרן הגראי"ה קוק זיע"א] לבאר את המחלוקת במדרש לגבי מקור הבריח התיכון. תפקיד הבריח התיכון הוא לתת למשכן יציבות, ולעשותו לאחד. המשכן מסמל את עם ישראל. המחלוקת במדרש היא מה הופך את עם ישראל לעם אחד. דעה אחת סוברת שהבריח התיכון הוא האשל אשר נטע אברהם. חז"ל מבארים שאשל נוטרקין - אכילה שתיה לויה [ראה רש"י כתובות ח, ב ד"ה 'בבריתו של א"א' וש"נ]. כלומר גמילות החסד שאנו עושים אחד עם השני, הוא שמחבר אותנו ועושה אותנו לאומה אחת. אך המדרש שהביאו בעלי התוספות סובר שאין די בכך. "בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה" - המקל של יעקב אבינו מסמל את הגלות, את הצרות. חז"ל אומרים לנו [רש"י בראשית כט, יא] שכשיצא יעקב ללכת לחרן "רדף אליפז בן עשו במצות אביו אחרי יעקב להרגו. והשיגו, ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק, משך ידו. א"ל מה אעשה לצווי של אבא. אמר לו יעקב טול מה שבידי, והעני חשוב כמת". החסד והטובות שאנו עושים אחד עם השני אמנם נובעים מבחירתנו ורצוננו החופשי, אולם אינם מספיקים לעשות אותנו לאומה אחת. לעיתים יש כאלו שאנחנו לא רוצים לעשות איתם חסד. בכך אנו מבדילים בין יהודי ליהודי. אבל הרדיפות של הגויים, הנכפים עלינו מבחוץ, בעל כורחנו, אינם מבדילים כלל בין יהודי ליהודי. לפיכך הם המחזיקים אותנו כאומה אחת. על כן, לפי דעה זו הבריח התיכון היה ממקלו של יעקב, המסמל את רדיפת 'עשיו', את הצרות והעוני, את הגלות. - וזה הופך אותנו לאומה אחת.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

מעשה המנורה

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

לאחר שהתאחדו ישראל כולם, וקבלו את התורה במעמד הר סיני. ממשיך הקב"ה את גילוי אהבתו לישראל, ומבקש ממשה לצוות אותם - שיעשו ישראל משכן וכלים. ובהם ישכון כבוד ה', יחד עם שכינתו בלב כל אחד מישראל[1].

שלושת הכלים העיקריים שמבטאים את הקשר שבין ישראל לאביהם שבשמים, נמצאים מיד בתחילת הפרשה.

הארון - המבטא את החיבה היתרה שביננו לבין הקב"ה, כאיש לאשתו[2].

השולחן - המבטא את השפע שמורעף על ישראל, מידיו של הקב"ה בעצמו[3].

המנורה - המבטאת את מאור ונשיאות הפנים, ששם הקב"ה על ישראל - כעדות להשארת השכינה בהם[4].

וכלים אלו התייחדו גם בעצם עשייתם - שכן את הארון עשה בצלאל, שנקרא הדבר על שמו בגלל מסירות הנפש שלו על כך[5]. וזאת משום שאת מעשה הכרובים יש לעשות בנקיות הדעת, שאם לא כן - מעשה אלילים הוא[6]. אזי בצלאל נכדו של חור, שנהרג על קידוש שמו יתברך - כשניסה למנוע מהעם לעבוד לעגל. הוא הראוי ביותר להתעסק עם מעשה הארון והכרובים, שלא יתערב בהם מחשבת פיגול חלילה.

את השולחן שמו מחוץ לפרוכת, עוד קודם שהובאה לשם המנורה. והתורה מדגישה את חשיבות העניין, שלוש פעמים באותו הפסוק[7]. בכדי להראות את הקשר שבין השפע הגשמי שנמצא בשולחן, ובין השפע הרוחני שנמצא במנורה.

ואילו את המנורה עושה משה, בכך שמשליך אותה לאור - והקב"ה משלים זאת על ידו[8].

עניין מעשה המנורה הינו אחד משלושת הדברים, בהם נתקשה משה - עד שהראה לו אותם הקב"ה באצבעו, כשאמר לו 'זה'. שבתחילה היה זה עניין קידוש הלבנה בחידושה[9], אח"כ נמצא עניין עשיית המנורה כמקשה אחת[10]. ולבסוף בא עניין מחצית השקל[11], אותו נותן כל איש מישראל.

שכן יסוד אחד יש בכל שלושת הדברים, המקשים על היכולת להבינם אל נכון. שבכולם עניין האחדות והשלימות נמצא תמיד, אך הוא נגלה ונכסה רק בעינינו. הלבנה הרי לא נחסרת דבר בשמים, ואין לה כל מיעוט כלל. אך לנו כאן נראה הדבר, כאילו היא מתמעטת ומתמלאת. המנורה הייתה עשויה ביציקה אחת, ובלא שום הלחמת דברים[12]. ואילו כלפינו נראית המנורה ככלי שחוברו והולחמו בו, צורות ועיטורים שונים - גביעים, כתפורים ופרחים. וכל נדבת בדק הבית, תשלום אחד הוא. שכן תורמים על הלשכה, אף אם טרם הגיעו כל מחציות השקלים מכל ישראל - ולכולם חלק בקורבנות[13]. אך לנו נראה הדבר, כאילו יש כאן רק אוסף של חצאי שקלים.

ובכדי לקבע את אחדות הדברים, מתנבא משה בנבואה בהירה של אספקלריה המאירה - ב'זה הדבר'. ובכך גדול הוא מכל שאר הנביאים, שרק ראו דברים ב'כה אמר ה'"[14]. כשמראה לו הקב"ה כיצד עם ישראל מאוחד הוא תמיד, גם כשלנו נראה שהוא רק אוסף של חצאים. וכן התורה שנמשלה למנורה, שלמה היא. וכל המחלוקות שבה, אין זה אלא למראה בלבד. ואף אהבתו של הקב"ה אלינו, אין לה חילוק כלל. שאנו קשורים כתפילין, ומאוחדים עם הבורא. כשבתפילין של בורא העולם, כתוב שאנו עם אחד בארץ[15].

ואלו הם שלושת הכלים המעידים - על הקב"ה התורה וישראל, שכולם חטיבה אחת הם[16].

ה**ארון** מעיד על אהבת הקב"ה את ישראל תמיד, ה**שולחן** מראה את אחדותם של ישראל וחיבורם יחדיו, וה**מנורה** מראה את אחדות התורה שבתוכנו.

וכל כסף **אש"ם**[17] לא יובא, כי אם לכהנים יהיו[18]. כשיגלה לעין כל חיבת ה' עמנו כבראשונה - ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש[19].

1 - ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם - שמות כה, ח

2 - ועל דרך הפשט 'שנים כרובים' זכר ונקבה היו להודיע כמה ישראל חביבין לפני הקב"ה כחבת זכר ונקבה, וכן דרשו רז"ל במסכת יומא פרק אמר להם הממונה, 'אמר רב קטינא בשעה שישראל עולים לרגל היו מגלים להם את הפרוכת ומראים להם הכרובים שהם מעורים זה בזה ואומרים ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר עם נקבה, וכן כתיב (מלכים א ז, לו) 'כמער איש ולויות' אמר רבה בר שילא כאיש המעורה בלויה שלו' - רבינו בחיי שם, יח

3 - ועל כן נקרא שלחן **שהקב"ה שולח ברכתו** בלחם שעליו ומשם הברכה משתלח בכל המזונות ויבא שובע לכל העולם, והברכה הזו היתה יש מיש כמעשה הנביאים וברכתם שהיתה יש מיש, כי אין להם כח לעשות יש מאין, והעד לזה אלישע בענין (מלכים ב ד, ב) 'אסוך שמן', גם אליהו בענין (מלכים א יז, יד) 'כד הקמח', אבל בריאת יש מאין אין הענין מסור ביד בשר ודם ולא מצאנו זה אחר הבריאה כי אם בבריאת עולם במעשה ה' כי נורא הוא - שם, כג

4 - 'מחוץ לפרוכת העדות יערוך' וכי לאורה הוא צריך, והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו. אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל - שבת, כה:

5 - **ויעש בצלאל** לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים נקראת על שמו - רש"י שמות לז, א

6 - **אלהי כסף** בא להזהיר על הכרובים שאתה עושה לעמוד אתי שלא יהיו של כסף שאם שניתם לעשותן של כסף הרי הן לפני כאלהות. **ואלהי זהב** בא להזהיר שלא יוסיף על ב' שאם עשית ד' הרי הן לפני כאלהי זהב - שם כ, יט

7 - ושמת את **השלחן** מחוץ לפרכת ואת המנרה נכח **השלחן** על צלע המשכן תימנה **והשלחן** תתן על צלע צפון - שמות כו, לה

8 - **תיעשה המנורה** (תנחומא) מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה אמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, לכך לא נכתב תעשה (מנחות, כט) - רש"י שם כה, לא

9 - **הזה** נתקשה משה על מולד הלבנה באיזו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע ואמר לו כזה ראה וקדש - שם יב, א

10 - **וזה מעשה המנורה** שהראהו הקב"ה באצבע לפי שנתקשה בה, לכך נאמר וזה - רש"י במדבר ח, ד

11 - **זה יתנו** (שמות רבה) הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל, ואומר לו כזה יתנו - רש"י שמות ל, יד

12 - **מקשה תיעשה המנורה** שלא יעשנה חוליות ולא יעשה קניה ונרותיה איברים איברים ואחר כך ידביקם כדרך הצורפין שקורין שולדיר"ץ, אלא כולה באה מחתיכה אחת ומקיש בקורנס וחותך בכלי האומנות ומפריד הקנים אילך ואילך - שם כה, לא

13 - כשהוא תורם מתכוין לתרום על הגבוי שיש בלשכה. ועל הגבוי שעדיין לא הגיע ללשכה. ועל העתיד לגבות כדי שיהיו אלו השקלים שהוציאן להסתפק מהן כפרה על ישראל וכאילו הגיעו כל שקליהן ללשכה ונתרמה מהן תרומה זו - רמב"ם הלכות שקלים ב, ט

14 - **זה הדבר** משה נתנבא (שמות יא, ד) ב'כה אמר ה' כחצות הלילה' והנביאים נתנבאו ב'כה אמר', נוסף עליהם משה שנתנבא ב'זה הדבר' (ספרי, נדרים עז) - רש"י במדבר ל, ב

15 - א"ל רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין, הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו. אמר לו (דברי הימים א יז, כא) 'ומי כעמך ישראל **גוי אחד בארץ**' - ברכות, ו.

16 - ועל דא ישראל בתרין דרגין אינון סתים וגליא, דתנינן ג' דרגין אינון מתקשרן דא בדא **קב"ה אורייתא וישראל** - זוהר אחרי, עג.

17 - **ארון שולחן מנורה** - ר"ת **אשם**

18 - כסף אשם וכסף חטאות לא יובא בית ה' לכהנים יהיו - מלכים ב יב, יז

19 - ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל - שמות יט, ו

סיפור לשבת

תרומה מדהימה של האדמו"ר

מרן ה'בית ישראל' מגור ומרן ה'אמרי חיים' מויזניץ השתתפו בכינוס חירום להצלת החינוך החרדי שהתקיים בשנת תש"ל. באותה תקופה הייתה מצוקה כלכלית גדולה למוסדות חינוך תורניים רבים, בהם תלמודי תורה בכל רחבי הארץ, שבעיקר פנו לעם שבשדות ובאו להוציא יקר מזולל ולקרב לבבות ילדי ישראל לאבינו שבשמים. בתחילה ניסו העסקנים להתמודד עם הגרעון בדרכים שונות, אם בהשגת הלוואות ואם בצמצום הוצאות, אלא שבשלב מסוים הם הבינו כי הקומץ אינו משביע את הארי. היה זה לאחר שרואה החשבון הודיע לעסקנים שהגירעונות עומדים על יותר ממיליון דולר, סכום עצום וכמעט דמיוני באותם ימים. רואה החשבון אף הוסיף בעגמומיות כי מלבד הגרעון שמוסיף והולך בצעדי ענק, הרי שגם הדרישות הבנקאיות הנלוות גם הן גדלות ומסתעפות. כך שהייתה זו סכנת התמוטטות למוסדות תורה רבים מאד.

העסקנים נכנסו ובאו אל הרה"ק הבית ישראל מגור זיע"א כדי לטכס עצה עימו , ולאחר שהרה"ק הבית ישראל האזין לדברים שנשמעו, עלתה והתגבשה הצעה לערוך כנס הצלה מיוחד, "דינר" מיוחד, בו ישתתפו בעלי הון מקהל הציבור החרדי, אשר דבר ה' יקר לליבם, כשיחד עימם ישבו גדולי הדור שיזעקו את זעקת החינוך היהודי הטהור ויבקשו מהם להרים את תרומת לבם ברוח נדיבה.

הרה"ק מגור הבית ישראל, הטיל את משימת ארגון הכנס על אחיינו הרה"ח ר' משה שינפלד ז"ל, והורה לו לבקש מהיהלומן החרדי הנודע ר' יוסף גולדפינגר ז"ל לערוך את הכנס בביתו הפרטי, שהיה ברחוב מהר"ל בצפון תל אביב.

באותם ימים היה ר' יוסף גולדפינגר ז"ל קרוי בשם 'מלך היהלומים'. זאת מאחר והיה הראשון בארץ ישראל שקיבל מסינדיקט היהלומים בלונדון הקצאה חודשית קבועה של יהלומים גולמיים למכירה ליצרני יהלומים. הקצאה זו העמידה אותו בראש הפירמידה של סוחרי ומשווקי היהלומים בארץ, וכמובן שהון ועושר רב היו בביתו. לב פתוח היה לר' יוסף לכל דבר שבקדושה, והוא תמך ביד רחבה בצדיקים שגרו בתל אביב ובמוסדות התורה. עסקני המוסדות התורניים תמיד שיחרו לפתחו, והוא הרים את נדבתו בחפץ לב.

הסיבה שבשלה נבחר ר' משה שיינפלד לבקש מר' יוסף גולדפינגר בקשה זו, הייתה לפי שר' משה היה עובד בכיר במשרדו של ר' יוסף שבבורסת היהלומים וקשר טוב היה ביניהם. כמובן שלאחר שר' משה שטח את הבקשה המיוחדת בשמם של צדיקי וגאוני הדור, ר' יוסף נאות לכך בשמחה והוא קבע תאריך בו יארח את הכנס בביתו.

לא זו בלבד אלא שר' יוסף עצמו נעתר לעזור ולסייע בהכנת רשימת המוזמנים. הוא ישב יחד עם ר' משה במשך זמן רב והעלו שמות שונים אותם כתבו ברשימה מסודרת. כמובן שעדיין לא הזמינו איש, שכן ידעו שניהם שרשימת המוזמנים חייבת להיכנס תחילה וראש אל הקודש פנימה, אל ה"בית ישראל" כדי שיחווה את דעתו.

כשהרשימה הייתה למראה עיניו של הבית ישראל, עיין בה הרבי בדקדקנות רבה, והודיע לר' משה כי לא כל השמות שמוזכרים ברשימה זו ראויים להגיע לכנס. וזאת מאחר שברשימה הופיעו אנשים שמצבם הרוחני אינו נהיר דיו ולא ידוע בוודאות האם הם שומרי שבת כדת מחללו. הבית ישראל ביקש למחוק אותם שמות מן הרשימה, על אף שהיה ברור כי אישים אלה ירצו מאד לבוא ולהשתתף בכנס, וכי אם הם יבואו, ניתן לשער שגם יתרמו תרומות מכובדות. אולם הבית ישראל הסביר, כי זכות החזקת התורה יכולה להינתן רק לכאלה שהם חרדים לדבר ה' ושומרי שבת כראוי.

הכינוס הגדול התקיים בחודש אדר תש"ל, ואולם תיעוד מצולם של המעמד הנשגב לא קיים, מאחר והבית ישראל הורה וביקש שלא יבואו צלמים להנציח את הכנס. עדי ראיה שהיו במקום, אם נדיבי העם ואם שאר משתתפי הכנס, סיפרו על מעמד נורא הוד שהתקיים כאשר בשולחן הנשיאות ישבו מצד אחד גדולי ישראל, צדיקי וגאוני הדור, ומולם ישבו הנגידים שהוזמנו למעמד.

בדייקנות מובהקת הגיע הבית ישראל למקום בשעה היעודה. נגידי העם כבר ישבו בביתו של ר' יוסף גולדפינגר, וכאשר הבית ישראל הגיעה למקום ברכב, היה נדמה כי הרבי עולה תיכף ומיד, אך לא כך היה. אחד מנאמניו של הרבי נשלח במהירות לברר האם הרה"ק האמרי חיים מויזניץ זיע"א כבר הגיע לכנס. ומשנענה בשלילה, המתין הבית ישראל במכונית עד בואו של האמרי חיים.

תשוש וחולה היה האמרי חיים באותם הימים, ועקב מצב בריאותו הרופף היה ברור למארגני הכינוס כי אין ביכולתו של הרבי לבוא ולהשתתף בכנס. עצם הנסיעה מקרית ויזניץ בבני ברק עד לביתו של ר' יוסף גולדפינגר בתל אביב הייתה קשה עבורו, והמעמד אף הוא לא התאים למצבו הגופני.

אולם משמעו העסקנים את הודעתו של הבית ישראל, התקשרו תיכף ומיד לביתו של האמרי חיים וביקשו כי הרבי מויז'ניץ יבוא לכנס, והוסיפו וסיפרו כי כל באי הכנס יושבים ומצפים להופעתו כבוד של הרבי מויז'ניץ בכינוס חשוב זה

המשך בעמוד הבא...

להצלת תלמודי התורה והמוסדות. להפתעת באי ביתו הודיע האמרי חיים כי בכוונתו לצאת תיכף ומיד לכנס, וכאשר הגיע האמרי חיים לתל אביו אל ביתו של ר' יוסף, עלו ובאו שני הצדיקים גם יחד אל מעונו של המארח.

אלא שהמגבית לא התנהלה כמצופה ממנה. הגבירים שהגיעו לכנס והכריזו על תרומתם, כתבו המחאות על סכומים לא גדולים יחסית, ובוודאי לא כפי שציפו מכנס הצלה שיציל את המוסדות מהתמוטטות. האמרי חיים, חכימא דיהודאי, ראה להיכן הרוח נושבת, והוא ביקש את רשות הדיבור.

האמרי חיים פתח ודיבר אודות חשיבות הצלת חינוך הילדים בכל ארץ ישראל, ולאחר מכן הזכיר את הפסוק במגילת אסתר, בדברים שאותם מרדכי הצדיק אמר לאסתר המלכה: 'כי אם החרש תחרישי בעת הזאת, רווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו', תוך שהוא מסביר: טבע האדם הוא להכיר טובה לכל מי שהיטיב עימו בגשמיות, עד כדי כך שהוא מושפע ממנו גם בתחומים רוחניים. הטעים האמרי חיים ואמר: אף על פי שבוודאי 'רווח והצלה יעמוד ממקום אחר', מכל מקום, חלילה, אם יהיו אלו גורמים אחרים שישפיעו בכספם על החינוך הטהור, ולא אנחנו, אזי חלילה מה שיארע הוא: 'את' הן בנות בית יעקב ו'בית אביך' אלו בחורי הישיבות... כשאיני רוצה לומר את סוף הפסוק, חס ושלום.

בהתלהבות רבה ובאש קודש הסביר האמרי חיים כי כלל ישראל אינו יכול להישאר ללא מוסדות החינוך, והשאלה היא רק למי תהיה הזכות להציל את לימוד התורה: האם תהיה הזכות שלנו, של הנאספים כאן, או שהרווח וההצלה יעמוד ממקום אחר. הרבי המשיך ותבע מן המשתתפים להעניק מכספם ביד רחבה להצלת המוסדות ולהביע בכך את הערכתם והכרתם ללומדי התורה ולמוסרי הנפש העסקנים.

ההפתעה העצומה הגיעה בסיום הדברים, כשהרבי הכריז: אני תורם במעמד זה עשרים וחמישה אלף דולר! ועשרים וחמישה אלף דולר נוספים אני נותן בשם ר' שמואל דסקל. ודעו לכם, הטעים הרבי, שאפילו לא שאלתי אותו קודם לכן אם הוא מוכן לתרום את הסכום הזה, אבל אני בטוח שהוא יסכים אתי. והרבי הישיר את מבטו אל עבר חסידו הנאמן, איש הצדקה ורב הפעלים, ר' שמואל דסקל, ושאלו: נכון, שמואל, נכון? ור' שמואל דסקל כמובן נענע בראשו.

תדהמה נפלה בחדר. עוד לא היה בארץ ישראל אדם שיתרום למוסד תורני סכום גדול שכזה, קל וחומר שלא היה אדמו"ר שבעצמו תרם סכום שכזה. היו אלו סכומים אדירים שהרימו לכל המשתתפים בכנס את ההשגות על הסכומים שנדרש מהם לתרום. הגבירים הבינו בצורה חדה וברורה כי חובה מוטלת עליהם לתרום סכומים משמעותיים בהרבה יותר מהסכומים שהיה בדעתם לתרום.

המשיך האמרי חיים ואמר: אני מבקש שכל אחד מהתורמים שכבר נתן את ההמחאה על תרומתו, יואיל נא ויקח בחזרה את ההמחאה שנתן, ורק גדולי התורה הנמצאים כאן הם שיקבעו לכל אחד מבעלי היכולת שהתאספו כאן, את גובה הסכום שהוא צריך לתת. עם סיום דברי האמרי חיים, נשא דברים גם הבית ישראל שקרא לגבירים להטות שכם ביד רחבה להצלת התורה, ובירך את כל המשתתפים בברכה והצלחה.

כהצעת האמרי חיים, כך אכן היה. גדולי התורה שהגיעו לכנס, נכנסו לחדר סמוך, קראו לכל אחד ביחידות כדי לשמוע ממנו על גובה תרומתם. כל אחד מהגבירים התבקש על ידי גדולי התורה להוסיף עוד כהנה וכהנה על מה שהציע לתרום.

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי, בעל 'חזון יחזקאל' זצ"ל, שאף הוא היה מהמשתתפים באותו כנס הצלה, סיפר בשמחה רבה לתלמידיו בישיבת סלבודקה על ההצלחה הגדולה של הכנס. הוא הביע את התפעלותו מהתבטלותם וממסירותם של הגבירים לגדולי ישראל, וציין כי החסידים שהיו ביניהם נכנסו לחדר כשהם חגורים באבנטים ('גארטלעך'). כך כאשר נקב הנגיד ר' יחיאל מאיר פיק ז"ל, מחסידי גור, בסכום תרומתו שסבור היה לתת, אמר לו הבית ישראל שתי מילים חדות כתער: 'כפל כפליים'! ור' יחיאל מאיר פיק, בלא כל היסוס, כתב המחאה בסכום שהיה פי ארבע מהסכום שנקב בתחילה...

בסיום הכנס פנה האמרי חיים לאחד מראשי העסקנים ואמר לו: את מה שהבטחתי אשלם בעזרת השי"ת עד לפרוטה האחרונה! אבל הלא תדע שאין לי כסף, ובוודאי לא סכום גדול כל כך, לכן בקשתי היא, שתיכנס אלי מדי ערב, אחרי שאסיים את קבלת הקהל, ואמסור לך את כספי הפדיונות שאקבל באותו יום! סכומים אלו יהיו על חשבון הבטחתי! וכך שילם האמרי חיים את סכום התרומה הגדולה שהבטיח, סכום שהיה מעל ומעבר למה שנתן גדול בתורה אי פעם.

גדולי ישראל שהשתתפו באותו כינוס גדול גילו ברבים את מסירות נפשם למען כלל ישראל, למען העם שבשדות, למען ילדי ישראל בעיירות נידחות ובמקומות רחוקים, הם נשאו בעול עם הציבור והשתתפו בצרת הכלל, בכל מאודם ממש!

(מתוך ספיר ויהלום להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

שביבים / שאול שיף

משנכנס אדר 'ראשון' מרבים בשמחה

דעת מרן ה"חתם סופר" זצ"ל היא, שגם בחודש אדר ראשון יש מצוה של שמחה. ודברי החתם סופר לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר, והוא בשו"ת חת"ס חושן משפט סי' כ', שחותם התשובה בזה"ל: "פרעשבורג, כאור בוקר שנכפל בו כי טוב א' דר"ח אדר ראשון שמרבין בו בשמחה לסדר 'וְשָׂכַנְתִּי בְּתוֹכָם'". מזה נמצינו למדין שדעת החת"ס שגם בחודש אדר א' יש חיוב שמחה (ועוד יש ללמוד, שאף ביום ראשון דראש חודש כבר איכא חיוב שמחה, אע"פ שעדיין הוא יום ל' שבט).

הגאון בעל שבט הלוי זצ"ל דיבר פעם עם מרן החזון איש זצ"ל בנושא זה, וציין הרב וואזנר את הדיוק בלשונו של החת"ס הנ"ל, והתפעל החזון איש עד למאוד והתבטא: אִין חתם סופר אפילו פין די תאריכים קען מען לערנען! (=אפילו מהתאריכים ניתן ללמוד) ע"כ. ועל כגון דא אמרו גדולי אונגארן שתשובה מהחתם סופר צריכים ללמוד מהחל עד כלה לרבות התוארים מתחילה והחתימה בסוף. (באר הגן - פר' תצוה)

מנהג תליית כרזה "משנכנס אדר - מרבים בשמחה"

משנכנס אדר מרבים בשמחה, ומנהג חסידים ואנשי מעשה לתלות לוח מצויר, ועליו כתוב "משנכנס אדר מרבים בשמחה". וכן הובא במנהגי הקול אריה (אות קה) שהיו נוהגים כן בביתו.

בספר עלי תמר (על הירושלמי מסכת מגילה) הביא בשם הרה"ק רבי זאב מזבאריז זצ"ל, טעם יפה למנהג תליית השלטים, המנהג נוסד כדי שכותלי ביהמ"ד יוכיחו ויכריזו הלכה זו שנשמטה ברמב"ם ובשולחן ערוך. [ועל עצם ההשמטה, יש שכתבו (ראה פסקי תשובות סי' תרפ"ו הע' 17) דריבוי בשמחה הוא דבר התלוי בלב, ולא פירטו חז"ל כדת מה לעשות לריבוי השמחה בחודש זה, ואין הרמב"ם והשו"ע מביאים אלא דינים והלכות בדברים מעשיים מוגדרים].

בספר 'ילקוט אברהם' [נתחבר על ידי הג"ר אברהם לפשיץ ז"ל, ונדפס בהסכמת ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש ושאר גדולי דורו] הביא (בסי' תרפ"ו) שכן נהגו ישראל קדושים. והביא שיש נוהגים לתלותו על האמה המרובעת שהיא זכר לחורבן, וזאת עפ"י דברי המור וקציעה (הובאו דבריו בשערי תשובה ריש סי' תרצה) שבסעודת פורים אין צריך לעשות זכר לחורבן עיי"ש. אך יש מפקפקין בזה, כיון שלא מצינו היתר מפורש לעשות כן, וכל אחד ינהג בזה כמנהג אבותיו ורבותיו.

הרה"ק ה'בית ישראל' מגור זי"ע

האדמו"ר רבי ישראל אלתר מגור זצוק"ל נולד בשנת תרנ"ה לאביו רבי אברהם מרדכי מגור בעל "אמרי אמת" בנו של ה"שפת אמת" ונכד ה"חידושי הרי"ם". בבית אביו הגדול קיבל חינוך לחיי תורה וקדושה ולמאוס בתענוגי בשרים. התחתן עם בת דודו רבי יעקב מאיר בידרמן והתיישב בווארשא. כדרך אבותיו הסתייג מלהנות מאחרים ועסק במסחר ועיקר זמנו הקדיש לעליה בתורה ויראת שמים. כבר אז הראה סימני של מנהיג בחסד עליון. הוא יסד חבורות חבורות של צעירים עוסקים בתורה וחסידות. במוחו הנפלא הכיר את כל אחד מאלפי בחורי חמד בווארשא שהשתייכו לחסידות גור.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה התנסה בכל פגעי הזמן. אשתו ויו"ח נספו בשואה, והוא נמלט ביחד עם אביו והגיע לארץ ישראל שבור ורצוץ על שכול משפחתו ועל עם ה' כי נפלו לפני צר. הוא עמד כיד ימינו של אביו הגדול שהיה אז כבר חולה ותש כוח, והדריך את החסידים - בעיקר הצעירים - לתורה ולעבודה.

בחג השבועות תש"ח נפטר אביו ועול ההנהגה נפל על שכמיו. עם התמנותו כאדמו"ר מגור הוכר כאחד ממנהיגיה הדגולים של היהדות החרדית. בחוכמתו ובתבונתו ידע להלוך לרוחו של כל אחד ואחד. עד מהרה הפך בית מדרשו לתל תלפיות, ומכל החוגים ומכל שכבות העם דפקו על פתחי ביתו לקבל עצה והדרכה, עידוד וחיזוק. סבלנותו לא ידעה גבול, ובפרט למרי לבב ולפליטי השואה שלהרבה מהם היה בבחינת אב ואם.

הרבי תבע מחסידיו עליה מתמדת ברוחניות. שם דגש גדול על עניני קדושה והתמדה בתורה לכל שכבות העם, מבחורי ישיבה ועד בעלי בתים הטרודים על המחיה והכלכלה. בתבונתו ורוחב אופקיו הרחיב את גבולות הקדושה בהקמת בתי מדרש ומוסדות חינוך בארץ ישראל ובתפוצות.

עשרים ותשע שנים ניהל ה"בית ישראל" את חסידיו מחצרו שבירושלים עיה"ק וזכה לראות דורות של בני תורה, חסידים ואנשי מעשה יוצאים ממוסדותיו באותו קו ובאותו דרך כבשנים קדמוניות, קודם חורבן אירופה.

החזיר את נשמתו ליוצרו ב' אדר תשל"ז. הוא לא זכה להשאיר זרע של קיימא, ונשיאות חסידות גור עבר לאחיו האדמו"ר רבי שמחה בונם ה"לב שמחה" זצוק"ל.

מודה ועוזב

בחצירו של הרה"ק השפת אמת זיע"א זכה אברך בשם זעליג'ל להיות משמש בקודש לפני ולפנים. מדי יום ביומו באשמורת הבוקר היה עליו להכניס אל הרבי כוס תה חמה. פעם אחת באישון לילה הגיע לעיירת גור חסיד חשוב עשיר ויחסן בכדי להזכיר אצל הרבי חולה מסוכן ששכב על ערש דווי. מפני השעה המאוחרת כבר לא יכול היה החסיד להיכנס עם בואו אל הקודש פנימה כדי להזכיר את החולה. שלשל הגביר מטבע יפה לידיו של זעליג'ל כדי שיניח לו להכניס בהשכמה את כוס התה אל הרבי, ובהזדמנות זו הזכיר את החולה לרפואה שלימה.

כנראה לא היה הדבר לרוחו של השפת אמת מפני טעמים כמוסים שבכבשונו של עולם, וכשניסה זעליג'ל לתרץ את עצמו בתירוצים שונים אשר לא עלו יפה, אמר לו השפת אמת: מוטב שתדע כי לא נהגת כהלכה, לא תעשה פעם נוספת כדבר הזה. ואילו אם תמציא תירוצים תישאר לתמיד בעל מום 'א קאליקר' אפילו תחשוב שהנך

צודק, וכי יפה עשית?

הרה"ק הבית ישראל זיע"א היה מסבר את אוזני המקושרים אליו עם סיפור נפלא זה את תביעתו התמידית, שגם מי שנפל ונכשל אל יתרץ את עצמו בהתנצלויות אשר לא יועילו מאומה, ואדרבה יקשו את ערפו שכביכול עדיין הוא צודק, ומה יתנו לו תירוציו ומה יוסיפו לו אם בסופו של דבר הוא ישאר 'א קאליקר', אלא חובה על החוטא להכיר בחטאו וליתן תודה על מעשיו ובכך לא ישוב לכסלה עוד.

(ספיר ויהלום)

למה השחירו פניך?

סיפר הרה"ק בעל ה'שפע חיים' מצאנז זיע"א: יהודי חשוב ותלמיד חכם המתין פעם בחדר החיצון להיכנס אל הגה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנז זיע"א, וכיון שארך הזמן, נרדם על מושבו. הרבי ברוך מגורליץ ראה זאת, ניגש בזריזות אל התנור וחפן ממנו מעט מן הפחם השחור, ניגש אל האיש הישן ומרחו לו על מצחו. בהגיע תורו להיכנס אל הקודש, התנער ממקומו ונכנס לו באשר לא ידע בשכבו ובקומו.

כיון שנכנס, שאל אותו הגה"ק מצאנז: "למה השחירו פניך?" הלה חשב שהכרת פניו ענתה בו כי הוא הולך אחר יצרו ומיד פרץ בבכי עז בהצטדקו לאמור כי היצר הרע מבלבל אותו ומה יעשה כנגדו. אמר לו הגה"ק: "טוב, אבל מדוע השחירו פניך?" התחיל הלה שוב להצטדק כי לדאבונו זהו מצבו.

אמר לו הגה"ק: "אבל מה קשה לך לקחת מעט מים ולרחוץ את פניך?" אמר הלה: "אמנם כן, אבל מאין אקח מים כאלו ששוטפים את הפנים? הלא בשביל זה נסעתי אל הצדיק שיתן לי מים טהורים לטהרני מחטאיי". כשראה הגה"ק שאין הלה מבין, הסביר לו כי מצחו שחור מפחם. הלה הבין ונעשה שם צחוק גדול.

אמר האדמו"ר ה'שפע חיים': כסבורים אתם שזקני התכוון להתעלל ביהודי?! חס ושלום! אלא שדור זה היה קשה מאוד, כי המשכילים הרימו ראשו ומחבלי כרם בית ה' הלכו והתרבו לדאבון כל לב. ביקש זקני ללמד זכות על ישראל ולהוכיח בשמים שהסיבה שיהודים אלו אינם חוזרים בתשובה נעוצה בכך שאינם מבינים את תוכחת הצדיקים וסבורים שהם מתכוונים לעניינים אחרים.

(מפי המגיד מישרים הגה"ח רבי שמעון שפיצר שליט"א)

סגולתה של תפילה בציבור

הגאון בעל הכתב סופר (פרשת עקב ד"ה ולעבדו) כתב, שהקובע זמן לתפילה עם הציבור, יתן לו ה' ברכה בחפציו ויצליח בפרנסתו.

ודברים נפלאים כתב הרה"ק רבי אהרן מקרלין בספר בית אהרן (סדה"י) בהאי לישנא: "וזה אצלי ברור אשר תפילה בציבור יכולה לעזור לאדם בכל דבר, כמו צדיק הדור" עכ"ל.

ומעשה שהיה (תפארת רבותינו אלכסנדר עמ' נז), סוחר אמיד היה רבי נתן יהושע ממלאווא, וטרדות מסחרו שטפוהו עד שהיה מתפלל ביחידות, לחסוך זמן. ביום מן הימים נהפך עליו הגלגל, ואיבד כל כספו. בא לפני רבו, הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל. אמר לו הרבי: "יש בידי סגולה לפרנסה, והיא תפילה בציבור". והסביר: בתפילת עמידה י"ט ברכות, וכן בחזרת התפילה. ואמרו חז"ל (ברכות נג, ב) שהעונה אמן גדול מן המברך, הרי עוד י"ט. ג' פעמים י"ט, כמנין ז"ן.

קיבל עליו רבי נתן יהושע להתפלל במנין, לכוון בחזרת התפילה ולענות אמן על כל ברכה. שב לעירו, והנה לקראתו נוכרי שרגיל היה לסחור עימו. שאלו: "מדוע אינך בא לסחור? יש לי בריכת דגים למכור!". ענה שהוא בא מהדרך ואין עמו מעות. ענה הנוכרי: "איני דחוק במעות, תשלם כאשר תמכור!" מאותו עסק התחיל מסחרו משגשג מחדש, וכל ימיו הקפיד על תפילה במניין כדינה!

בזכות התקלה...

מספר המגיד הנודע, הרב שניאור אשכנזי שליט"א: סיפור מקסים, ששמעתי מבעל המעשה, הרב אריה פרוס, משלוחי הרבי באשקלון:

"לפני כ-20 שנה, בהיותי תלמיד בישיבת 770, נסעתי עם שני בחורים לערוך סדר פסח ציבורי בחוף מרוחק בקוסטה ריקה. המדינה היפה במרכז אמריקה מצטיינת בגלישת גלים בחופיה, הגלים ממשיכים להיות גבוהים וחזקים עד החוף, ומכל העולם מתקבצים גולשים מקצועיים לגלוש עליהם.

בעיר הבירה סן חוזה, פגשנו את הרב הירשל שפלטר, השליח בקוסטה ריקה, והרב צייד אותנו בכל הדרוש: מצות, בשר, תפוחי אדמה וביצים, וכמובן גלונים של מיץ ענבים לארבע כוסות לכל הציבור.

הסדר הראשון היה נהדר והשתתפו בו מאות יהודים. בסיומו, הכינו אותנו המטיילים הוותיקים לכך, שמחר יבואו מעט משתתפים לסדר השני, משום שהמטיילים הישראלים חוגגים יום אחד. הם הצביעו על בחור בולט ואנרגטי בשם "גילי", כאחד שלא יבוא מחר לסדר. שאלתי למה לא תבוא? אתה גר שנים באמריקה, משפחתך כאן ואתה חייב סדר שני? לחצתי אותו ולבסוף גילי אמר: "יודע מה? אני בא מחר אם אתה מארגן בקבוק יין של "יקב אלפסי", היקב היוקרתי מצ'ילה בדרום אמריקה".

החבר'ה פרצו בצחוק. זה היה אמור להיות נוק-אאוט. החוף כה נידח שאין לקנות בו קוקה קולה והוא מדבר על יקב אלפסי?! נדהמתי, השתתקתי, אבל משום מה לחצתי לו יד: "תבוא מחר ויהיה אלפסי".

חזרנו הביתה וגילינו דבר מדהים. רגע לפני שיצאנו מביתו של הרב שפאלטר, שמנו לב שארזנו רק מיץ ענבים. חזרנו וביקשנו מהרב בקבוקי יין לשתיית ארבע כוסות, אבל הרב התנצל שקרתה תקלה עם משלוח היין מניו יורק והוא נותר עם בקבוקי יין בודדים לסדר. זה היה חשוב לנו לשתות ארבע כוסות עם יין והפצרנו בו לוותר עבורנו עצמנו על כמה בקבוקים משלו. הרב שלח אותנו לחפש את מה שנשאר במרתף הבית ומצאנו ארגז יין אחרון.

תכננו איך לחסוך כל טיפה עבור ארבע כוסות, קידוש, הבדלה ואולי אפילו לסעודת משיח. אבל מה שהיה מפתיע הוא שאותו ארגז נידח היה לא פחות ולא יותר: יקב אלפסי...

למחרת, החבורה חיכתה בשעשוע לראות איך אנחנו נופלים. לא היה סיכוי שנעמוד בתנאי, אבל אני שלפתי בקבוק יין שנועד משמים עבור יהודי אחד ויחיד, בקצה החוף של קוסטה ריקה".

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net